

OVERZICHT VAN ENKELE NIEUWE OPVATTINGEN

betreffende de naamgeving en plaats in de systematiek
van enkele Nederlandse land- en zoetwater mollusken

door

Henk K. Mienis

Bij het verschijnen van de "Systematische lijst van Nederlandse recente en fossiele mollusken" (Janssen, 1975) zullen waarschijnlijk velen een zucht van opluchting gegeven hebben met in het achterhoofd de hoop dat er nu eindelijk eens een eind gekomen is aan de vele naamsveranderingen onder de Nederlandse mollusken.

Dit blijkt helaas een valse hoop geweest te zijn. Reeds eerder heb ik op enige tekortkomingen in deze lijst gewezen (Mienis, 1976), terwijl in de laatste jaren in diverse andere publicaties enige verdere naamsveranderingen voorgesteld zijn.

In de meeste gevallen lijken deze veranderingen, hoe onwelkom dan ook, geheel op hun plaats, echter in het geval van Helix aspersa kan ik de mening van de desbetreffende auteur (Waldén, 1976) niet delen.

De volgende naamsveranderingen heb ik in de literatuur aangetroffen:

- 037 000 Hydrobia (Hydrobia) stagnorum (Gmelin, 1791)
Na een vergelijkende studie van de anatomie van deze en diverse andere Hydrobia-soorten, heeft Radonan (1977: 208) voor H. stagnorum een nieuw genus ingevoerd: Ventrosia, zodat de juiste naam luidt: Ventrosia stagnorum (Gmelin, 1791).
- 062600 Carychium minimum minimum Müller, 1774
- 062700 Carychium tridentatum (Risso, 1826)
In een uitvoerige studie van fossiele en recente Europese vertegenwoordigers van het genus Carychium, heeft Strauch (1977) een overzicht gegeven hoe dit geslacht zich door de eeuwen heeft ontwikkeld. In deze ontwikkeling zijn volgens hem duidelijke afbakeningen op het niveau van de subgenera te onderscheiden, hetgeen Strauch er toe heeft gebracht Carychium minimum onder te brengen in Carychium sensu stricto en C. tridentata in het subgenus Saraphia, zodat de juiste benaming van onze Carychiums nu als volgt luidt: Carychium (Carychium) minimum minimum Müller, 1774, en Carychium (Saraphia) tridentatum (Risso, 1826).
- 069 700 Iphigena lineolata lineolata (Held, 1836)
Daar de naam Iphigena verworpen is geworden (zie hieronder), moet deze soort nu Macrogastra (Macrogastra) lineolata lineolata (Held, 1836) genoemd worden.
- 069 800 Iphigena rolphi (Leach, 1831)
Waldén (1976: 25) heeft er op gewezen dat Iphigena Gray, 1821 een nomen nudum is en vervangen moet worden door Macrogastra Hartmann, 1841. Deze mening wordt gedeeld door Nordsieck (1976: 78).
Bovendien heeft Waldén aangetoond dat de soortnaam toegeschreven moet worden aan Turton, 1826 die deze soort als Clausilia rolphii als eerste beschreven heeft. Daar de

naam C. rolphi Leach, 1831 voorkomt op de lijst van officieel aanvaarde namen, kan deze laatste verandering niet zonder meer toegepast worden. Een beslissing door de Internationale Commissie voor Zoölogische Nomenclatuur is hier noodzakelijk.

Op grond van verder anatonisch onderzoek heeft Nordsieck (1977: 97) deze soort van de overige vertegenwoordigers van het geslacht Macrogastrea afgescheiden en ondergebracht in het subgenus Pseudovestia Nordsieck, 1977.

Op dit ogenblik luidt daaron de officiële naam: Macrogastrea (Pseudovestia) rolphi (Leach, 1831).

- 069 900 Laciniaria (Alinda) buplicata (Montagu, 1804)
Gittenberger, Backhuys en Ripken (1970: 91) hebben er reeds op gewezen dat de anatomie van deze soort bijzonder veel gelijkenis vertoont met de conchylogisch geheel verschillende Balea perversa (Linnaeus, 1758). Een verder anatonisch en conchylogisch onderzoek heeft Nordsieck (1977: 98) er van overtuigd dat we de onder het subgenus Alinda samengebrachte soorten dan ook niet van vertegenwoordigers van het geslacht Balea kunnen onderscheiden. Als gevolg hiervan moet onze bekende Laciniaria buplicata nu helaas Balea buplicata (Montagu, 1804) worden genoemd, terwijl het genus Laciniaria gehandhaafd blijft voor uitheense soorten als plicata (Draparnaud), macilentata (Rossmässler) en bajula (A. Schmidt).

- 078 300 Helix (Cryptomphalus) aspersa aspersa Müller, 1774
Waldén (1976) plaatst deze soort in het subgenus Cornu Born, 1778. Hoewel Born's naam inderdaad de oudste is, valt het niet te betwisten dat de naamsverandering van Cryptomphalus in Cornu een onaangename en niet aan te bevelen ingreep is. Vooral daar de naam Cryptomphalus algemeen in gebruik is en Born's naam geheel in het vergeetboekje is geraakt. Hier hebben wij volgens mij te maken met een klassiek voorbeeld waar de bekende 50-jaar regel van de ICZN toegepast kan en moet worden, om deze geheel overbodige en zelfs verwarring stichtende naamsverandering te voorkomen.

Uit bovenstaande resulteert dat kort samengevat de volgende veranderingen in de "Systematische lijst van Nederlandse recente en fossiele mollusken" moeten worden aangebracht:

Nummer	Oud	Nieuw
037 000	<u>Hydrobia (Hydrobia) stagnorum</u> (Gmelin, 1791)	<u>Ventrosia stagnorum</u> (Gmelin, 1791)
062 600	<u>Carychium nininum nininum</u> Müller, 1774	<u>Carychium (Carychium) nininum nininum</u> Müller, 1774
062 700	<u>Carychium tridentatum</u> (Risso, 1826)	<u>Carychium (Saraphia) tridentatum</u> (Risso, 1826)
069 700	<u>Iphigena lincolata lineolata</u> (Held, 1836)	<u>Macrogastrea (Macrogastrea) lineolata lineolata</u> (Held, 1836)

- 069 800 Iphigina rolphi (Leach,
1831) Macrogastera (Pseudovestia)
rolphi (Leach, 1831) met
de mogelijkheid dat deze la-
ter veranderd moet worden in
Macrogastera (Pseudovestia)
rolphii (Turton, 1826).
- 069 900 Laciniaria (Alinda) bipli-
cata biplicata (Montagu,
1804) Balea biplicata biplicata
(Montagu, 1804)
- en volgens Waldén (echter door mij verworpen):
- 078 300 Helix (Cryptomphalus)
aspersa aspersa Müller,
1774. Helix (Cornu) aspersa aspersa
Müller, 1774.

Geraadpleegde literatuur:

- GITTENBERGER, E., W. BACKHUYS & Th.E.J. RIPKEN, 1970. De land-
slakken van Nederland. Bibl. Kon. Ned. Nathist. Ver., 17:
1-177.
- JANSSEN, A.W., 1975. Systematische lijst van Nederlandse recente
en fossiele mollusken. Meded. Werkgr. Tert. Kwart. Geol.,
12(4): 115-170.
- MIENIS, H.K., 1976. Enkele aantekeningen betreffende de "Syste-
matische lijst van Nederlandse recente en fossiele mollusken".
CB Ned. Malac. Ver., 173: 608-609.
- NORDSIECK, H., 1976. Fossiele Clausilien, III. Clausilien aus
den O-Pliozän des Elsass, II (mit Bemerkungen zur systemati-
schen Stellung von Triptychia). Arch. Moll., 107: 73-82.
- NORDSIECK, H., 1977. Zur Anatomie und Systematik der Clausilien,
XVIII. Neue Taxa rezenter Clausilien. Arch. Moll., 108:
73-107.
- RADOMAN, P., 1977. Hydrobiidae auf der Balkanhalbinsel und in
Kleinasien. Arch. Moll., 107: 203-223.
- STRAUCH, F., 1977. Die Entwicklung der europäischen Vertreter der
Gattung Carychium O.F. Müller seit dem Miozän (Mollusca,
Basommatophora). Arch. Moll., 107: 149-193.
- WÄLDEN, H., 1976. A nomenclatural list of the land mollusca of
the British Isles. J. Conch., 29: 21-25.